

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1943 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen
angående ändrade bestämmelser rörande fridlysning av
björn och lo jämte i ämnet väckta motioner.*

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 5 mars 1943 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 93, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, beslutat inhämta riksdagens yttrande över de förslag till ändrade bestämmelser rörande fridlysning av björn och lo, som av föredragande statsrådet framlagts.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) I: 212 av herr *Hage* och herr *Hansson, Sven*, vari hemställts, att riksdagen måtte avgiva utlåtande till Kungl. Maj:t efter de riktlinjer, som framförts i motionen;

2) I: 216 av herrar *Näslund* och *Svedberg*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte vidtaga följande ändringar:

a) medgiva rätt till jakt efter björn, lo och örn tills vidare under viss tid av året inom de delar av landet, där dessa djur förorsakat skada på tamdjur, under tiden 1 april—31 maj och 1 oktober—30 november;

b) jakträtten förbindes med rätt att behålla bytet och i anslutning här till omarbetning av 18 § 1 mom. jaktlagen; ävensom

3) II: 315 av herr *Jacobson m. fl.*, vari hemställts att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte uttala sig för den utvidgningen av rätten till jakt efter björn, att dylik jakt blir tillåten under tiden 1 april—31 maj och 1 oktober—30 november;

att jakt efter lo blir tillåten under alla tider av året;

att jakt efter örn blir tillåten på alla renbetesland; samt

att lapparnas rätt att förfölja och döda varje rovdjur som angripit renar eller tamdjur utsträcker sig att omfatta även nationalparkerna.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisas till dessa.

I skrivelse den 30 maj 1941 (nr 264) anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande lämpligheten av visst nedbringande av stam-

men av björn och lo å kronans marker samt vidtaga de åtgärder, som med anledning därav kunde ifrågakomma.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 januari 1942 tillkallades tre utredningsmän, landssekreteraren R. A. Sundberg, tillika ordförande, lappfogden H. Johansson och filosofie licentiaten N. Dahlbeck, tillika sekreterare, med uppgift att undersöka vilka anordningar som lämpligen borde träffas för att åstadkomma den utgallring av björn- och lodjursbeståndet, som kunde befinnas nödvändig, samt huruvida nu gällande regler angående ersättning för skada, som orsakats av björn, lo eller örn, kunde anses tillfredsställande eller behövde omarbetas.

Med skrivelse den 28 december 1942 ha utredningsmännen, som antagit benämningen 1942 års björnutredning, överlämnat promemoria med förslag angående interimistiska åtgärder för minskning av stammarna av björn och lo m. m. Över promemorian ha utlåtanden avgivits av statskontoret, domänstyrelsen, länsstyrelserna i Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vetenskapsakademien samt svenska naturskyddsföreningen. Domänstyrelsen har överlämnat yttranden från svenska jägareförbundet och åtskilliga länsjaktvårdsföreningar ävensom från överjägmästarna i Norrland och Dalarna samt några revirjägmästare. Till utlåtandet från länsstyrelsen i Kopparbergs län äro fogade yttranden av Dalarnas jaktvårdsförening och landsfiskalen i Älvdalens distrikt, till utlåtandet från länsstyrelsen i Jämtlands län yttranden av lappfogden i länet och länets jaktvårdsförening, till utlåtandet från länsstyrelsen i Västernorrlands län yttranden av länets jaktvårdsförening och överjägmästaren i Mellersta Norrlands distrikt samt till utlåtandet från länsstyrelsen i Norrbottens län yttrande av lappfogdarna i länet.

*I fråga om innehållet i de nu i ämnet *gällande bestämmelserna* får utskottet hänvisa till den redogörelse, som lämnats i propositionen å sid. 2—3.

Björnutredningens förslag innebär i huvudsak följande.

Jakt efter björn och lo skall tills vidare vara tillåten under viss tid av året inom de delar av landet, där dessa djur förorsakat skada på tamdjur. Inom dessa områden bör jakt efter björn tills vidare få äga rum under tiden från och med den 1 maj till och med den 15 juni samt från och med den 1 september till och med den 15 oktober. Jakt efter lo må tills vidare äga rum från och med den 1 november till och med utgången av februari månad.

Jakträtten förbindes med rätt att behålla bytet. I anslutning härtill har utredningen ansett ett förtydligande av 18 § 1 mom. jaktlagen erforderligt. Kungl. Maj:t borde sålunda erhålla uttryckligt bemyndigande att medgiva undantag från huvudregeln — att jaktbyte i form av björn, lo eller

örn tillfaller kronan — icke blott för visst fall utan även för viss tid inom angivet område.

Å sådana områden, där lapparna äga rätt till jakt, skola dessa automatiskt ha rätt till jakt jämväl på björn och lo under den tillåtna tiden. I övrigt lämnas jaktupplåtelser på marker ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen av respektive länsstyrelser på enahanda sätt som beträffande annan jakt. På kronans mark nedom odlingsgränsen eller utanför renbetesfjällen sker upplåtelse genom domänstyrelsen. Det har förutsatts, att tillstånd till jakt å björn och lo endast i rena undantagsfall lämnas till annan än dem som hör till ortsbefolkningen. På annan mark än kronans äger jakträttsinnehavaren rätt att jaga björn och lo utan särskild licens men endast under den tillåtna jakttiden.

I jämförelse med gällande bestämmelser innebär förslaget en utvidgning av rätten att jaga lo samt att jaga björn å kronans mark. Beträffande jakt efter björn å enskild mark medför förslaget åter en inskränkning så till vida, att sådan jakt endast skulle få äga rum under den bestämda jakttiden och inom de landsdelar, där skada skett på tamdjur. Inom Härjedalen och Dalarna komme sålunda tillvidare en fullständig fridlysning av björnen att genomföras även å annan mark än kronans.

Nu gällande bestämmelser angående ersättande av skada förorsakad genom björn och lo bibehållas oförändrade.

Naturskyddsärendena återförs till jordbruksdepartementet.

Nationalparkerna böra bevakas för att möjliggöra observationer rörande förändringarna inom stammarna av de större djuren. Erforderlig minskning av björnstammen i nationalparkerna genomföres i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall.

I propositionen har å sid. 6—16 lämnats en redogörelse för de av björnutredningen *verkställda utredningarna*, å sid 16—20 återgivits *björnutredningens motivering* för föreslagna åtgärder samt å sid. 20—30 redovisats innehållet i de avgivna *yttrandena*. Utskottet tillåter sig att i dessa delar hänvisa till propositionen.

Föredragande statsrådet Domö har i ärendet anfört följande.

»Den av 1942 års björnutredning verkställda utredningen torde giva vid handen, att björnstammen i landet under de senaste åren ökat. Av allt att döma är detta förhållandet jämväl med lodjursstammen. I sakens natur ligger emellertid, att resultaten av de beräkningar som i dessa hänseenden gjorts måste betraktas som mycket osäkra. Den angivna siffran för björnstammens nuvarande storlek, omkring 300, är endast att anse som ungefärlig. Beträffande lodjursstammen har björnutredningen icke ens ansett sig kunna angiva en sannolik minimistorlek. Även skadegörelsen å tamdjur orsakad av björn och lo har under de sist förflutna åren ökat. Denna stegring

kan, såsom också björnutredningen framhållit, icke enbart tillskrivas ökningen av björn- och lodjursstammarna. De utbetalda ersättningsbeloppen ha givetvis till en del stigit på grund av det ändrade prisläget. Vidare har möjligheten att överhuvud taget kunna erhålla skadeersättning först under senare år blivit mera allmänt känd. Den av björnutredningen återgivna statistiken över omfattningen av ifrågavarande skador kan därför knappast i och för sig anses giva något säkert belägg för den uppfattningen, att den faktiska skadeökningen under senaste år varit särskilt betydande. Å andra sidan får ej heller förbises, att en hel del skador, förorsakade av björn och lo, sannolikt förekommit, som icke komma till synes i statistiken.

Även om jag med hänsyn till den ökning av björn- och lodjursstammarna som med all sannolikhet ägt rum under det senaste decenniet, anser att en minskning av dessa djurstammar nu bör komma till stånd, torde dock särskilt svårigheten att beräkna stammarnas storlek nödvändiggöra att försiktighet härvidlag iakttages. I likhet med björnutredningen anser jag nämligen, att det ur naturskyddssynpunkt bör eftersträvas, att fullt livskraftiga stammar av björn och lo bevaras i vårt land. Givet är emellertid att förekomsten av dessa rovdjur icke får nämnvärt försvåra eller omöjliggöra för befolkningen i de trakter där djuren uppehålla sig att driva sin näring. Det torde ur denna befolkningsgrupps synpunkt icke alltid vara tillfyllest, om de skador som rovdjuren åsamka deras tamdjur bliva ekonomiskt ersatta. Alldeles bortsett från det förhållandet, att en del dylika skador icke torde bliva ersatta, kan förekomsten av rovdjursskador, i den mån dessa bliva omfattande, innebära ett intrång för vederbörande, som knappast kan helt gottgöras genom vanlig skadeersättning.

I de avgivna yttrandena över björnutredningens förslag har enighet rått därom att en viss minskning av björn- och lodjursstammarna är önskvärd. Beträffande omfattningen och sättet för genomförandet av denna minskning ha meningarna åter varit delade. I vissa yttranden har sålunda förordats långt gående åtgärder med allmän jakttid såväl å enskild som å kronans mark. Å andra sidan ha svenska jägareförbundet och domänstyrelsen ansett att decimeringen uteslutande bör ske genom licensjakt med stöd av gällande bestämmelser.

Skäl kunna anföras såväl för som emot de föreslagna olika sätten för genomförandet av minskningen utav björn- och lodjursstammarna. Gentemot upphävet av fridlysningen under längre eller kortare tid kan sålunda anföras, att en sådan åtgärd — som även skulle innefatta frihet för fjällapp och skogslapp att inom områden, där de äga jaga, fälla björn och lo — kunde komma att medföra en alltför kraftig beskattning av dessa djurstammar. Genom en allmän jakt torde vidare icke i första hand de skadegörande djuren komma att dödas. En allmän jakt medför också i större utsträckning än vid licensjakt den faran, att oerfarna jägare, som

måhända dessutom endast förfoga över olämpliga vapen, tillåtas utöva jakten med risk för att villebråden endast skadskjutas, vilket när det gäller ett sådant djur som björn kan medföra påtaglig risk icke blott för jägarna själva utan även för andra inbyggare i den trakt, där det sårade djuret gömmer sig undan. Licensjakten åter kan, om den anordnas på ett ändamålsenligt sätt och med erfarna jägare, åstadkomma just den avskjutning, som vid varje särskilt tillfälle finnes önskvärd. Det bör emellertid ej här förbises, att den befolkningsgrupp, som utsättes för rovdjursskador, måste ha svårt att inse, varför icke den, åtminstone i någon mån, får deltaga i jakten efter de skadegörande djuren.

För min del kan jag i väsentliga hänseenden ansluta mig till den uppfattning som härutinnan kommit till uttryck i björnutredningens förslag. Fridlysningen av björn och lo torde sålunda tills vidare böra upphävas under viss del av året huvudsakligen inom sådana delar av landet där skador av björn och lo i någon mera betydande omfattning inträffat. I samband med införandet av en sådan allmän jakttid bör den nu gällande fria björnjakten å enskild mark upphävas inom de områden, där allmän jakttid införes. Å kronomark skulle sålunda jakten få utövas, dels av fjälllapp och skogslapp inom områden, där de äga rätt till jakt, dels ock eljest i enlighet med särskilda tillstånd av domänstyrelsen eller vederbörande länsstyrelse. Beträffande Härjedalen och Dalarna synas däremot nu gällande bestämmelser med rätt allenast till jakt efter björn å enskild mark tills vidare alltjämt böra bibehållas. Så länge inga skador åsamkas av björnarna i dessa landskap, torde någon erinran mot en sådan anordning ej heller vara befogad.

Jag är icke beredd att helt tillstyrka ett genomförande av de jakttider som björnutredningen närmast föreslagit. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan årligen meddela de föreskrifter, som med hänsyn till föreliggande förhållanden, inträffade skador, uppgifter om djurstammarnas storlek och föregående års avskjutning kunna anses lämpliga. I fråga om björn har den föreslagna jakttiden under våren, då de under året födda ungarna ännu icke ha förmåga att reda sig om modern nedskjutes, i flera yttranden ur djurskyddssynpunkt betraktats såsom mindre önskvärd. Som skäl för en sådan jakttid kan dock angivas, att skadorna å renarnas kalvningsland inträffa under denna tid. Enligt min uppfattning bör dock björnen vara fridlyst under våren och den allmänna jakten begränsas till en period under hösten, förslagsvis under tiden den 1 september—15 oktober.

För att tillgodose lapparnas intresse att skydda sina renhjordar från angrepp av björnar särskilt under kalvningstiden anser jag en viss komplettering erforderlig av de regler som gälla om nödrätt. Enligt allmänna rättsgrundsatser äger den, som anfallas av vilt djur, rätt att till sitt försvar döda

detta. Enahanda rätt lär finnas, då tamdjur anfallas av vilt djur, i den mån det är erforderligt för avvärjande av ett påbörjat eller omedelbart förestående angrepp. Om björn anfaller ren, äger den renvårdande lappen alltså rätt att skjuta björnen, om det sker till avvärjande av angreppet å renen. Har björnen åter redan hunnit fullborda skadegörelsen, torde det icke vara tillåtet att döda björnen, såvida icke grundad anledning finnes att antaga, att han omedelbart ämnar slå ytterligare djur. Enligt jaktstadgan 11 § 2 mom. föreligger möjlighet att erhålla länsstyrelsens tillstånd att även annorledes än i nödvärn döda eller fånga björn, som förorsakar avsevärd skada å tamdjur. Uppenbart kunna förhållandena emellertid vara sådana att djurägarens berättigade intressen icke bliva tillgodosedda av nödrätten och möjligheten att erhålla tillstånd till dödande av visst skadegörande djur. Jaktstadgan torde därför lämpligen böra kompletteras med en regel av ungefärligen den innebörd, att renvårdande lapp må döda björn, som angripit tamdjur, i omedelbart samband med sådan skadegörelse under förutsättning likväl att han eljest äger rätt till jakt å området. Om björn dödat eller skadat ren, skulle den renvårdande lappen alltså äga att omedelbart efter skadegörelsen förfölja och döda angriparen.

Även den av björnutredningen föreslagna jakttiden för lo synes mig vara något för omfattande. Det torde jämväl i fråga om lodjuret böra få ankomma på Kungl. Maj:t att årligen bestämma jakttidens längd under hänsyntagande till föreliggande särskilda förhållanden. Tills vidare synes den allmänna jakttiden böra omfatta månaderna december och januari. Som domänstyrelsen och svenska jägareförbundet föreslagit bör en allmän jakttid för lo icke begränsas till vissa landskap utan utsträckas till landet i dess helhet. Beträffande lodjur, som angripit tamdjur, torde enahanda regler böra införas i jaktstadgan, som nyss föreslagits i fråga om björn.

I likhet med björnutredningen anser jag, att jakt efter björn och lo under allmän jakttid bör förbindas med rätt att behålla bytet. Enligt 18 § 1 mom. lagen om rätt till jakt tillfaller dödad eller fångad björn eller lo kronan, oberoende av vem jakträtten tillkommer, där ej Kungl. Maj:t annorledes förordnar. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t med stöd av detta stadgande i samband med beslut om tillfälligt upphävande av fridlysningsbestämmelserna för björn och lo i enlighet med vad jag i det föregående förordnat, äger meddela de bestämmelser om jaktbytet som må finnas erforderliga. Någon jämkning i lydelsen av nyssnämnda lagrum, såsom björnutredningen föreslagit, torde icke vara nödvändig.

Som björnutredningen förutsatt böra nu gällande bestämmelser om anmälningsskyldighet för fällda djur alltjämt äga bestånd. Denna skyldighet omfattar givetvis även djur som fällts i nödvärn. Särskilda kontrollföreskrifter om märkning av de fällda djurens skinn m. m. i huvudsaklig

överensstämmelse med vad som föreslagits av vetenskapsakademien och svenska naturskyddsföreningen torde lämpligen böra utfärdas.

Därest den jakt efter björn och lo, som må komma att äga rum under den förordade allmänna jakttiden, icke åstadkommer önskvärd minskning i djurstammarna eller avskjutning av de skadegörande djuren, förutsätter jag att Kungl. Maj:t meddelar tillstånd för vederbörande länsstyrelse att i samråd med överjägmästaren anställa jakt efter lämpligt antal djur. Det torde böra sörjas för att dylika licensjakter anordnas mera effektivt än hittills.

Den av mig föreslagna anordningen för att begränsa björn- och lodjurstammarna måste betraktas som tillfällig. Visar sig avskjutningen bliva allt för omfattande, torde Kungl. Maj:t böra inskränka eller vid behov till och med helt borttaga den allmänna jakttiden. Å andra sidan kan utvecklingen komma att motivera en utsträckt jakttid.

Beträffande nationalparkerna vill jag i likhet med vetenskapsakademien och svenska naturskyddsföreningen understryka önskvärdheten av att dessa parker lämnas i största möjliga utsträckning orörda även i vad avser där befintliga stammar av björn och lo. Skulle med hänsyn till renskötselns intressen en viss avskjutning av dessa djur jämväl inom nationalparkerna visa sig nödvändig, förutsätter jag, att Kungl. Maj:t vid meddelande av tillstånd till sådan avskjutning kommer att iakttaga stor återhållsamhet. Jag vill framhålla, att den av mig i det föregående tillstyrkta rätten för renvårdande lapp att under viss förutsättning även annorledes än i nödvärn döda björn eller lo, som angripit tamdjur, icke bör gälla inom nationalparkerna.

Att på sätt lappfogdarna i Norrbottens län ifrågasatt nu upphäva fridlysningen jämväl för örn kan jag icke förorda. Jag vill erinra, att något belegg för att örnstammarna i dessa delar av landet äro stadda i tillväxt icke förebragts.

Nu gällande bestämmelser om ersättning för skador av björn, lo eller örn torde, såsom björnutredningen föreslagit, tills vidare böra bibehållas oförändrade.

De av mig i det föregående förordade förslagen föranleda vissa författningsändringar, som synas böra meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ väg. Riksdagen bör dock beredas tillfälle att giva sin mening till känna i fråga om förslagen.

Under åberopande av det anförda får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte besluta inhämta riksdagens yttrande över de av mig här ovan förordade förslagen.»

I *motionen I: 212* har närmast förordats, att gällande fridlysningsbestämmelser beträffande björn och lo upphävdes under en tid av ett år inom Norrbottens och Västerbottens län samt landskapet Jämtland. I händelse av behov borde fridlysningens upphävande få fortsatt giltighet under

ett år i sänder. Mycket starka skäl talade även för att fridlysningen av örn skulle upphävas.

Yrkandena i *motionen I: 216* innefatta, att allmän jakt å björn, lo och örn skulle vara medgiven inom de delar av landet, där dessa djur förorsakade skada å tamdjur, under tiden den 1 april—31 maj och 1 oktober—30 november. I samma motion har vidare yrkats, att jakträtten skulle förbindas med rätt att behålla bytet.

Enligt vad som hemställts i *motionen II: 315* borde jakt efter björn vara tillåten under tiden den 1 april—31 maj och 1 oktober—30 november, jakt efter lo vara tillåten under hela året samt jakt efter örn vara tillåten å renbeteslanden. Vidare syntes lapparnas rätt att förfölja och döda varje rovdjur, som angripit renar eller tamdjur, böra utsträckas att omfatta även nationalparkerna.

Med skrivelse den 1 maj 1943 har *styrelsen för Verner von Heidenstams fond till skydd för Sveriges djurvärld* till utskottet överlämnat intyg från 557 inom Frostvikens socken i Jämtlands län, Vilhelmina, Stensele, Tärna och Sorsele socknar i Västerbottens län samt Jokkmokks socken i Norrbottens län boende personer. I intygen har uttalats, att björnbeståndet icke borde utsättas för så kraftig avskjutning, som allmän jakttid komme att medföra, utan att en utvidgad licensjakt under kontroll, bedriven av ortsbefolkning och nomader, i stället vore att föredraga.

Utskottet. Frågan om fridlysning av björn, lo och örn har vid upprepade tillfällen varit föremål för behandling av riksdagen. Sålunda hemställde 1941 års riksdag på förslag av utskottet, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande lämpligheten av visst nedbringande av stammarna av björn och lo å kronans mark samt vidtaga de åtgärder, som med anledning därav kunde ifrågakomma. I anslutning härtill tillsattes en särskild utredning, 1942 års björnutredning, som verkställt omfattande undersökningar och framlagt vissa förslag till decimering av björn- och lostammarna.

Enligt vad som framgår av dessa undersökningar torde det få anses klarlagt, att såväl björn- som lostammarna äro stadda i tillväxt. De skador i form av dödade tamdjur, som dessa rovdjur numera förorsaka orsbe-folkningen, äro av ej obetydlig omfattning. Som utskottet redan vid 1941 års riksdag gav uttryck åt bör en decimering av stammarna av björn och lo komma till stånd. Utskottet framhöll därvid, att gällande bestämmelser i ämnet öppnade möjlighet för Kungl. Maj:t att i särskilda fall meddela tillstånd för länsstyrelse att anordna jakt efter de fridlysta djuren i ändamål att åvägabringa minskning i stammarna. Meddelade tillstånd till länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län att skjuta sammanlagt 25 björnar hade emellertid icke i full utsträckning utnyttjats beroende på svårigheter för de utsedda jägarna att påträffa djuren. Efter vad

utskottet inhämtat ha under åren 1939—42 inalles 19 björnar fällts på grund av sådana tillstånd. Av dessa djur ha 11 nedskjutits i Norrbottens län (3 år 1939, 1 år 1940, 2 år 1941 och 5 år 1942), 5 i Västerbottens län (2 år 1940, 1 år 1941 och 2 år 1942) samt 3 i Jämtlands län (samtliga år 1942). Härutöver må omnämnas, att under åren 1940—42 i Norrbottens län av lappar under utövande av nödrätt nedskjutits 5 björnar, vilka befunnit sig inne i renhjordar. I fråga om lodjur har, utskottet veterligt, under senare år endast ett djur skjutits.

Den decimering av björn- och lostammarna, som sålunda verkställts, är enligt utskottets uppfattning alltför obetydlig. Verksammare åtgärder torde alltså böra övervägas. Det av 1942 års björnutredning framlagda förslaget i sådant syfte med allmän jakt å såväl björn som lo under viss del av året inom sådana områden, där dessa rovdjur åsamkat skador å tamdjur, torde vara ägnat att medföra en kraftigare avjagning. I de över förslaget avgivna yttrandena äro emellertid meningarna delade, om de föreslagna åtgärderna äro rätt avvägda. Å ena sidan har gjorts gällande av domänstyrelsen och svenska jägareförbundet, att allmän jakt å särskilt björn med sannolikhet skulle medföra en alltför kraftig reduktion av stammarna så att en total utrotning av djuren kunde befaras. I andra yttranden har däremot hävdats att långt kraftigare åtgärder härutinnan vore nödvändiga.

Även om, som utskottet redan framhållit, en minskning av björn- och lodjursstammarna bör komma till stånd, är utskottet dock ense med föredragande statsrådet därom att det ur naturskyddssynpunkt bör eftersträvas, att fullt livskraftiga stammar av björn och lo bevaras i vårt land. Samtidigt måste dock tillses, att rovdjuren icke nämnvärt försvåra eller omöjliggöra för befolkningen i de trakter där djuren uppehålla sig att driva sin näring. I likhet med föredragande statsrådet vill utskottet framhålla, att förekomsten av rovdjursskador, i den mån dessa bliva omfattande, innebära ett intrång för vederbörande, som knappast kan helt gottgöras genom vanlig skadeersättning.

Inom utskottet har övervägts, om fridlysningen av björn och lo icke lämpligen kunde begränsas till nationalparkerna. För en sådan anordning tala givetvis starka skäl. Å andra sidan måste härvidlag beaktas, att såväl björnarna som lodjuren ströva omkring över stora vidder. Fridlysningen inom nationalparkerna torde därför med all sannolikhet, trots vissa av dessa parkers betydande omfattning, icke vara tillräcklig för att skydda djuren från utrotning. Vidare är kännedomen om djurens faktiska antal och deras förmåga till fortplantning mycket osäker. Nu angivna omständigheter tala enligt utskottets förmenande för att man vid ett upphävande av den nu gällande fridlysningen bör framgå med försiktighet. Av särskild vikt torde vara, att en viss ordning härutinnan icke fastläses utan att åt-

gårderna smidigt anpassas med hänsyn till vunna resultat och ytterligare inhämtad kunskap om rovdjurens förekomst och skadegörelser.

Det av björnutredningen framlagda förslaget torde väl tillgodose de av utskottet sålunda framförda önskemålen, varför utskottet i princip kan ansluta sig till detsamma. Fridlysningen av björn och lo bör alltså upphävas genom införande av allmän jakttid under viss del av året, huvudsakligen inom sådana delar av landet där skador av björn och lo i någon mera betydande omfattning inträffat. Beträffande den allmänna jakttidens längd torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att årligen träffa avgöranden, därvid vederbörlig hänsyn givetvis måste tagas till de vid varje tidpunkt föreliggande speciella förhållandena, inträffade skador, uppgifter om djurstammarnas storlek och tidigare avskjutning. Detta förslag innebär vidare att den nu fria björnjakten å enskild mark skulle upphävas inom de områden, där allmän jakttid införes. Å kronomark kommer jakten att få utövas, dels av fjällapp och skogslapp inom områden, där de äga rätt att jaga, dels ock eljest i enlighet med särskilda tillstånd av domänstyrelsen eller vederbörande länsstyrelse. Beträffande Härjedalen och Dalarna, där någon skadegörelse genom björnen hittills icke torde ha inträffat, böra däremot nu gällande bestämmelser med rätt till jakt efter björn å enskild mark enligt utskottets mening tills vidare alltjämt bibehållas.

I två hänseenden har föredragande statsrådet tillstyrkt längre gående åtgärder än vad björnutredningens förslag innefattar. Sålunda har han förordat sådan komplettering av de regler som gälla om nödrätt, att renvårdande lapp skulle äga att döda björn och lo, som angripit tamdjur, i omedelbart samband med sådan skadegörelse, under förutsättning likväl att han eljest ägde rätt att jaga å området. Vidare har i propositionen förutsatts att, därest den jakt efter björn och lo, som kunde komma att äga rum under allmän jakttid, icke åstadkomme önskvärd minskning i djurstammarna eller avskjutning av de skadegörande djuren, Kungl. Maj:t skulle meddela tillstånd för vederbörande länsstyrelse att i samråd med överjägmästare anställa jakt efter lämpligt antal djur. Utskottet vill för sin del beträffande dessa förslag endast uttala, att rätten att förfölja samt döda björn och lo, som dödat tamdjur, bör gälla ej endast för renvårdande lapp utan även för annan djurägare, under förutsättning likväl att han eljest har rätt att jaga å området. På sätt föredragande statsrådet framhållit torde det böra sörjas för att berörda licensjakter anordnas mera effektivt än hittills.

Jakt efter björn och lo under allmän jakttid bör, på sätt föredragande statsrådet förutsatt, förbindas med rätt att behålla bytet. Enligt utskottets förmenande lär Kungl. Maj:t med stöd av 18 § 1 mom. lagen om rätt till jakt vara behörig att meddela erforderliga bestämmelser i sådant syfte.

Någon ändring av berörda lagrum, som ifrågasatts i motionen I: 216, torde alltså icke vara nödvändig.

Den allmänna jakttidens längd bör, såsom utskottet framhållit, icke låsas fast för längre tid framåt utan anpassas efter omständigheterna. Avgörandet härutinnan bör tillkomma Kungl Maj:t. Föredragande statsrådet har i fråga om björnjakten närmast utgått från att den skulle begränsas till en period under hösten, förslagsvis den 1 september—15 oktober, och därmed tagit avstånd från björnutredningens förslag att allmän jakt skulle äga rum jämväl under en sexveckorsperiod å våren. Gentemot vårjakten har anförts, att den ur djurskyddssynpunkt framträder som mindre önskvärd. De under året födda ungarna åtfölja nämligen då ännu icke modern, varför man vid nedskjutning av björnhonor kan riskera att ungarna äro kvarlämnade i idet. Det egentliga skälet för vårjakten är att lapparna därigenom erhöles möjlighet att skydda sina renhjordar från angrepp under kalvningstiden. Lapparnas intressen härutinnan torde emellertid vara på ett tillfredsställande sätt tillgodosedda genom nödrätten och den av utskottet förut tillstyrkta rätten att förfölja och döda skadegörande björn. Med hänsyn till det anförda synes det även utskottet önskvärdt att i första hand begränsa jakttiden till hösten. Enligt utskottets uppfattning torde dock denna jakttid lämpligen böra bestämmas till en något längre period än vad föredragande statsrådet närmast avsett, förslagsvis till tiden den 1 september—31 oktober. Som föredragande statsrådet angivit kan utvecklingen komma att motivera såväl en utsträckt som en inskränkt jakttid. Resultaten av avskjutningen under den första höstjakten torde alltså få avgöra, om och i vilken mån jakt jämväl under en vårperiod kan anses nödvändig för att åstadkomma lämplig reducering i stammarna. Med det anförda har utskottet jämväl angivit sin ståndpunkt till de i motionerna framförda synpunkterna rörande tiden för den allmänna björnjakten.

Även i fråga om lodjuret måste jakttiderna anpassas efter omständigheterna. Att, innan någon erfarenhet erhållits av en allmän jakt efter detta djur, utsträcka jakttiden på sätt motionärerna åsyfta, anser sig utskottet icke kunna förorda.

Beträffande nationalparkerna ansluter sig utskottet till vad föredragande statsrådet anför. Dessa parker böra alltså i största möjliga utsträckning lämnas orörda även i vad avser där befintliga stammar av björn och lo. Med hänsyn till sin principiella uppfattning rörande nationalparkerna anser sig utskottet icke kunna tillstyrka det i motionen II: 315 framförda yrkandet, att lapparnas rätt att förfölja och döda varje rovdjur, som angripit renar eller tamdjur, skulle omfatta jämväl nationalparkerna.

Vad slutligen angår örnen uttalade utskottet vid 1941 års riksdag, att skadorna av dessa djur knappast vore av större omfattning. Enligt vad föredragande statsrådet angivit har något belägg för att örnstammarna i

ifrågavarande trakter äro stadda i tillväxt icke förebragts. Vid sådant förhållande kan utskottet icke biträda yrkandena i motionerna om upphävande av fridlysningen av detta djur. Skulle skadorna av örn å någon trakt bliva avsevärda, kan emellertid, som utskottet erinrade vid 1941 års riksdag, jakträttsinnehavaren erhålla Kungl. Maj:ts tillstånd att döda det antal dylika djur, som för sådant ändamål prövas nödigt.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen i anledning av de förslag till ändrade bestämmelser rörande fridlysningen av björn och lo, som av föredragande statsrådet framlagts i förevarande proposition, beslutat avgiva det yttrande som innefattas i utskottets utlåtande;

B. att motionerna I: 212, I: 216 och II: 315, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vad utskottet anfört, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 maj 1943.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit
från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Granath, Gabrielsson, Alfred Andersson, Jacob Hansson, friherre Beck-Friis* och *Näslund* samt
från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Andersson i Tungelsta, Gustafson i Vimmerby, Ericsson i Sörsjön, Mäler, Carlström, Jacobson* och *Larsson i Karlstad*.

Reservation

av herr *Jacobson*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen II: 315.